СВОБОДА
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Ч. 258. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 6. падолиста, 1922.
VOL. XXX. No. 258. Jersey City, N. J., Monday, November 6, 1922. THREE CENTS

МІСЬКА КОМІСІЯ ПРОТИ КУПОВАННЯ ВУГЛЯ ВІД СКЕБІВСЬКОЇ КОМПАНІЇ

НЮ ЙОРК, 3. падолиста. — Комітет Пяти, установлений нюйорським мейором Гайленом для розсліду жеттевих умов стракуючих майнерів вуглевого підприємства Бервинд-Ґвайт Ко., котре достарчає майже все вугля, потрібне для нюйорських підземних та надземних зелізниць, заявився за тим, аби сі зелізниці побирали потрібне собі вугле від других підприємств, які поводяться зі своїми робітниками краще.

Пані Велцмілер, одна з комітету, почала тепер в Ню Йорку ратункову акцію на користь дітий страйкарів.

50 ЛЮДИЙ ПРИЗНАЧЕНО ДО ДЕПОРТАЦІЇ

НЮ Йорк, 3. падолиста. — Вчора привезено сюди на Елис Айленд 50 чужинців, котрих іміґраційні власти постановили відставити назад до їх рідного краю.

Межи ними є кількох, признаних божевільними, кількох, засуджених за переступлення закона проти торговлі живим товаром, а велика частина не надається для допущения до Злучених Держав з ріжних фізичних причин. Є межи ними також двох, яких власти признали анархістами. Один з них, Мікліс на імя, сам віддався в руки властий, просячи їх відставити себе його коштом до Німеччини, де він хоче вмерти. Власти відставлять його яко божевільного.

Більшість з них походить з південно-східної Европи.

ҐОЛОВА ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА СОЦІЯЛІСТОМ

НЮ ЙОРК, 3. падолиста. — Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, заявився явно за тим, щоби з 20-го конґресового округа в Ню Йорку вибрано конґресменом знов соціяліста Мейора Лондона, кандидата партій соціялістичної та фармерсько-робітничої.

Заява Ґомперса, котра признає Лондонови, що він все виступав за тим, що справедливе, за свободою, демократією та людяностю, звертає увагу тому, що Ґомперс здавна відомий як противник соціялізму.

ПРИВІТ ҐЮЗА ПРОВІДНИКОВИ ФАШИСТІВ

ВАШІНҐТОН, 3. падолиста. — У відповідь на телеґраму Беніто Мусоліні, котрого филя фашистів винесла недавно на становище премієрея Італії, американський секретар стейту Ґюз відповів телеграмою, в котрій складає йому привіт з приводу обняття уряду та висказує надію, що він буде працювати для добрих відносин межи Італією та Злученими Державами.

ДЕБС ЛИШАЄТЬСЯ В СОЦІЯЛІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ

ШІКАҐО, 3. падолиста. — Юджин Дебс, котрий кілька місяців тому вийшов з тюрми та про котрого комуністи почали пускати поголоски, що він перейшов до їх партії, видав публичну заяву, що він далі лишається в соціялістичній партії.

Каже він, що мимо сього, що війна розбила соціялістичну партію на два відлами, він не думає сваритися з тим, що сваряться з партією.

ДВА МІЛІОНИ ДОЛЯРІВ ВОЄННИХ ДОМАГАНЬ

ВАШІНҐТОН, 3. падолиста. — Спеціяльний федеральний суд видав вже цілий ряд рішень в справі ріжних домагань, піднесених приватними людьми до уряду на основі воєнних претенсій.

Суд рішив вже всі претенсії, піднесені за адмінітраційний рік, кінчаючийся дня 30. червня 1922. року, признаючи ріжним претендентам близько 2 міліони долярів.

ПРОКЛЯМАЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА ПРО „СВЯТО ПОДЯКИ"

ВАШІНҐТОН, 3. падолиста. — Президент Гардинґ видав публичну проклямацію в справі сьогорічного святковання „свята подяки".

Речинцем свята установлено четвер, дня 30. падолиста. Проклямація підносить, що край находиться сього року в кращім положенню, як коли небудь від кінця війни.

ГЕРОЙСЬКІ МЕДАЛІ 33 ГЕРОЯМ

ПИТСБУРГ, 3. падолиста. — Нині відбулося тут урочисте наділювание медалів, установлених фундацією американського міліярдера Карнеґі для них, що з нараженнем свого життя ратують людям життє.

Сього року наділено таких медалів 33. Межи ними є 13 небіщиків, які втратили власне життє, ратуючи життє другим. Сих почитається в той спосіб, що зарядчики фундації признали їх родинам разом річну пенсію в сумі 6,780 долярів. Родинам знов чотирох других героїв надано теж річну пенсію в загальній сумі 2,500 долярів. Одному надано місячну пенсію в сумі 20 долярів та одноразовий даток в сумі півтора тисячі долярів, бо він через свій геройський вчинок став нездібним до праці. Иншим дано лишень медалі.

Межи сьогорічними героями є: робітник Нат, котрий погиб пробуючи вратувати свого потапаючого товариша; фармер Ґолман, котрий спустився на шнурі в свіжо викопану керницю, де вибух динаміту покалічив копаючого її робітника, та добув його на верха з нараженнем власного життя через отруйні ґази, нагромаджені на споді ями; купець Билинґс, що вратував чоловіка перед женучим в повнім розгоні поїздом; адвокат Соливан, що вратував суддю та богато людий перед божевільним чоловіком, що з револьвером в руці напав на суд підчас росправи.

УЧАСТЬ УРЯДУ В ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

НЮ ЙОРК, 1. падолиста. — Секретар стейту Ґюз виступав нині знов з передвиборчою промовою.

Сим разом говорив він до битком набитої салі Купер Юніон, захвалюючи вибрцям републиканського кандидата на стейтового ґубернатора Милера.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЮДОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

В виконаню ухвали наради представників українських організацій Ню Йорку і околиці з дня 8-го серпня с. р. Комітет Укр. Людового Унуверситету покінчив приготовні праці і оповіщує отсим що з початком падолиста с. р. почнуться виклади сего Університету.

А іменно: в Бруклині, дня 5-го падолиста (неділя) о годині 5-тій по полудни, в церковній гали при Норт 5 ст. Перший виклад виголосить Др. К. Білик про гігієну. Перший виклад буде попереджений вступними промовами з рамени Комітету Людового Університету і місцевого Комітету. Дальші виклади відбувати муться через пять слідуючих неділь, о тій самій годині і в тій самій сали. Читати буде Др. Білик разом 6 викладів. Вступ на кожен виклад буде 10 цт. від особи.

Дальші виклади будуть в Ню-арку. Відбуватись-муть на 49 Бікон стріт що Понеділка і Пятниці о годині 7.30. Всіх викладів буде 30, а викладати будуть на переміну: п. В. Кузів — Географія Світа і України, Др. Л. Цеґельський — Історія України. Будуть також викладати: Др. С. Демидчук, п. І. Яценти і инші. Вступ на всі виклади буде коштувати 4 доляри, платні з гори на руки місцевого комітету.

В Ню Йорку, 12-го падолиста (неділя) год. 2.45 по полудни, в сали Нар. Дому. Перший виклад буде попереджений промовою з рамена Комітету Люд. Університету і хором, котрий відспіває кілька пісень. Перший виклад виголосить Др. Л. Цеґельский на тему „Історіозофія України". Дальші виклади будуть що Втірка і Пятниці о год. 8-мий вечером аж до відкликаня. Читати будуть на переміну: Др. Демидчук, Др. Л. Цеґельский, Др. М. Кадець, п. В. Кузів, Др. А. Марґолін, о. О. Павляк, і п. Г. Герман. Вступ на кожен виклад буде 20 цт. Подрібну програму викладів оголоситься в короткім часі. Такасама програма викладів у Філаделфії і Йонкерс.

Комітет Люд. Університету.

СМЕРТЬ ВИЗНАЧНОГО АМЕРИКАНЦЯ.

В Середу помер в Окленд коло міста Ричмонді, в стейті Верджінії, Томас Нелсон Пейдж, котрий свого часу був американським амбасадором в Італії; здобув собі також велику славу як письменник.

Пейдж, котрий мав вже 69 літ, ходив зі сестрою по городі, коли нагло почув тяжкий біль коло серця та впав на дорогу. Його зараз занесено до дому та завізвано до нього лікаря, але сей ствердив смерть від удару серця.

РОЗСТРІЛЯЛИ ПОВСТАНЦЯ ПРОТИ УРЯДУ.

МЕКСИКО, 1. падолиста. — Нині о 9-ій годині розстріляли рано в Тепеґвантее, в стейті Дуранґо, Федеральні мексиканські війска ґенерала Франца Мурґвая, що повстав був проти уряду Обреґона.

Його спіймали були лишень попереднього дня. В ночи о 2-ій годині відбувся над ним воєнний суд, котрий засудив його на смерть за бунт. Ґенерал просив о відложенє кари смерти на два дні, але суд відкинув його просьбу. Федеральний уряд потвердив телеграфічно присуд.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ І ЕПИСКОП БУДКА ІДУТЬ ДО РИМУ.

Довідуємось, що митрополит ґраф Андрій Шептицький виїде в сих днях до Риму, відки вернеться домів до Львова.

З митрополитом іде до Риму канадійський український епископ Н. Будка.

СТРАЙК СТУДЕНТІВ.

ФАРМІНҐДЕЙЛ, Лонґ Айленд, 2. падолиста. — Студенти нюйорської стейтової школи практичного рільництва подали зарядови школи ультіматум, в котрім заявляють, що вони так довго не будуть бойкотуват науку в школі, поки заряд не рішиться усунути до-теперішнього голову школи, професора Джансона.

Студенти школи, не злюбивши собі начальника школи, почали його бойкотувати. Коли сей почав проганяти недбалих учеників, ученики вручили школі ультіматум.

БУВШИЙ СЕНАТОР ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА КРАДІЖ.

Лава присяжних суддів, яка розбирала обжалованнє спроневірення фондів паркового департаменту, піднесене проти бувшого стейтового сенатора Джана Меловна, видала рішеннє, що він винуватий. Присуд ще не видано.

КОНҐРЕС УГОРСЬКИХ РУСИНІВ В АМЕРИЦІ

Угорські Русини в Злучених Державах скликали на 28. с. м. загальний конґрес Підкарпатських Русинів в Питсбурґу, Па. Конґрес має обговорити справи підкарпатських Русинів в Америці і в старому краю.

Між иншим конґрес має запротестувати проти прилучення 43 руськи громад до Словаччини.

„ОБЩЕСТВО РУССКИХ БРАТСТВ" КУПИЛО ВЛАСНИЙ ДІМ В ФИЛАДЕЛФІЇ, ПА.

Управа запомогової організації „Общество русских братств", яке досі було в Олифанті, Па., купила власний дім в Филаделфії. Па., куди переносить офіс організації і друкарню її ґазети „Правда".

Дім (кромі дому є ґарадж, де буде друкарня) коштує $67,500. Міститься при 1733 Спринґ Ґарден Стріт.

Дім є 4-поверховий і мусить бути красний та парадний, коли так богато коштує, бо звичайні муровані доми в Филаделфії є дешеві.

ОСТРИЙ ІСПИТ.

На днях у Кракові відбувся іспит зрілости в хлопячій ґімназії, де на 38 абітурієнтв, які приступили до іспиту не здав ані один. Це є перша матура в історії шкільництва з таким успіхом.

ВОРОЖИТЬ СКОРУ ПОБІДУ ТРЕТОЇ ПАРТІЇ

СПОКЕЙН, Вашінґтон, 2. падолиста. — Промовляючи підчас виборчої кампанії, сенатор Бора заявив тут нині, що коли републиканська партія не заверне з обібраної дороги та не почне цілий ряд далеко йдучих політичних та екномічних реформ, то вже вибори з 1924. року поставлять при кермі американського уряду трету партію.

І АЛЬБАНІЯ МАЄ РЕВОЛЮЦІЮ

АТЕНИ, столиця Греції, 2. падолиста. — В Альбанії вибухла революція проти теперішнього її правительства. Правительство втікло з Тірани до Вальони. Його війско уступає перед повстанцями.

НОВИЙ ІТАЛІЙСЬКИЙ АМБАСАДОР ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

РИМ, столиця Італії, 3. падолиста. — Нове італійське правительство (фашістське) іменувало нового амбасадора до Злучених Держав в особі Романа Авеццана, котрий був ужс у Вашингтоні амбасадором тому кілька літ.

МУССОЛІНІ ВЖЕ РОЗПУСКАЄ ПОВСТАНЦІВ

РИМ, столиця Італії, 3. падолиста. — Новий італійський премієр Беніто Муссоліні розпустив 117,000 зоружених фашістів, котрих був зібрав у Римі і в околиці для здобуття влади в Італії у свої руки.

НОВІ ЛЯЦЬКІ МАСОВІ ТРУСИ Й АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ І НА ПРОВІНЦІЇ В ГАЛИЧИНІ

В ТЕРНОПОЛІ ЛЯЦЬКИЙ „ВОЄВОДА" ВЗЯВ ПІД АРЕШТ ВСЮ ТАМОШНЮ УКРАЇНСЬКУ ІНТЕЛИҐЕНЦІЮ.

БЕРЛІН, 24. жовтня. (Вл. кор.). — Не сподіваючись великих успіхів од своєї військової акції проти української партизанської війни, ляхи звернули цілу свою лють на мирне українське населення і передівсім на українську інтеліґенцію.

Цей спосіб далеко безпечніший: у збройній боротьбі з ватагами можна ще наложити головою, а тут супроти безоружних можна показати своє „геройство" недорогим коштом і без ризика!

Тому день 20. жовтня знов був для львівських Українців „чорною пятницею". Поліція вривалась серед ночі в помешкання українських заслужених громадян і публичних установ; перевертала все догори ногами й забирала людий до поліційних арештів.

Першим арештовано начального редактора „Діла", Федя Федорцева. Не зважаючи на те, що редактор лежав хорий у горячці, його потаскали до поліційних арештів, де тримають донині.

У студентській кухні в Академічному Домі арештовано 5 студентів, дві сестри-служебниці та одного служачого.

В „ДОМІ ІНВАЛІДІВ" АРЕШТОВАНО 5 УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ.

У „Просвіті" арештовано урядника товариства д. Петрика.

У Науковім Товаристві ім. Шевченка арештовано двох студентів і сторожа.

Окрім того арештовано д. О. Навроцького в його приватному мешканню та Б. Ковальського на двірці.

ЛЯЦЬКІ ТОРТУРИ.

Одного з українських студентів, арештованих в кухні Академічного Дому, а саме Яцуру, в присутности сестер-служебниць поліційні аґенти тяжко побили.

Коли по їх переслуханню сестри виходили з поліційних арештів при ул. Яховича, то чули крик других студентів.

Їх били...

РЕВІЗІЇ.

Протягом цілої ночі і цілий ранок у пятницю поліція переводила ревізії в українських домах та установах.

У д-ра Степана Федака зроблено вночі одну ревізію, а ранком другу.

Далі зроблено ревізії у сідді В. Целевича, у директора Союзного Базару д. Чайківського, у дд. Рожанківських, у забудованнях св. Юра, у будинку „Дністра" і т. д.

НА ПРОВІНЦІЇ.

На провінції, особливо на Поділю, де появились узброєні ватаги, хвиля арештовань і ревізій серед Українців набрала ще більших розмірів. Арештується цілком невинних людий, у припущенню, що вони можуть належати до узброєних ватаґ або можуть їм допомагати.

В Тернополі арештовано 20 осіб, у Підволочисках 10, а майже з кождого села арештовано кількох студентів або селян.

Вінцем сеї дикої вакханалії є слідуюча новинка:

„Тернопільське „воєвудство" постановило інтернувати всіх чільних українських діячів за мнимі зносини з повстанчими ватагами"!

ЛЯХИ КРИЧАТЬ ДО ЗАКУТИХ УКРАЇНЦІВ У ЛЬВОВІ: „СЬМНЄРЦЬ САБОТАРЖИСТОМ"!

Дня 14. жовтня зі Стрия до Львова перевезено арештованих Українців, між ними 17 закованих в кайдани.

Поміж закованими є др. Іляріон Бачинський, одна жінка, Ніжанковський, Якцевич, Вацівський та інші. Арештованих провадила ціла фаланґа поліцаїв. На улицях Львова падали з боку польської публики оклики: „Сьмнерць саботаржистом! Гайдамакі!" Всіх арештованих поміщено в тюрмі при ул. Баторія.

ТУРЕЦЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ СКАСУВАВ СУЛТАНАТ. — ВІД ТЕПЕР ТУРЕЧЧИНА НА ДІЛІ СТАЛА РЕПУБЛИКОЮ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 3. падолиста. — Турецьке національне зібраннє (парлямент) в тимчасовій турецькій столиці Анґорі, в Малій Азії, постановило вчера вечером однодушно, що воно посідає суверенні (верховні) права в державі, а національне правительство є його виконуючим чинником.

Кромі того національне зібраннє постановило, що воно на будуче має вибирати халіфа яко релігійного голову магомедан споміж династії Османів. Халіфом має бути наймудріший і найчеснійший член роду Османів.

Сею постановою скасовано в Туреччині султанат.

ЛОНДОНСЬКИЙ ТАЙМС ПРОДАНО МАЙЖЕ ЗА 6 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

ЛОНДОН, 3. падолиста. — Тутешній дневник Таймс, котрий купили Джан Волтер і Джан Джейкоб Естор, має тепер статись першою і найбільше впливовою часописю на усю Велику Британію.

Власники основують спеціяльну раду, яка має контролювати напрям ґазети і ціле веденнє редаґовання. До сеї ради належати-муть учені, що інтересуються політикою але нею не займаються в громадському життю.

Нові спільники заплатили за Таймс 1,250,000 фунтів стерлінґів (майже 6 міліонів долярів).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В СПРАВІ ПАМЯТНИКА ДЛЯ ІВАНА ФРАНКА.

ДИПЛЬОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ (ГАЛИЦЬКОЇ) НАРОДНОЇ РЕПУБЛИКИ В АМЕРИЦІ.

Ч. 203-22. През. 2. падолиста, 1922.

Комітет для вшановання памяти найбільшого ґенія Галицької України — Івана Франка, набув від маґістрату міста Львова дуже гарне місце під памятник, який мусить бути поставлений під загрозою утрати місця до 1. мая 1924 року. Кошти памятника мають виносити 15,000 долярів. На призначенім на памятник місці побудовано вже гробницю та перенесено тамтуди домовину Франка. Тепер треба приступити до розписання конкурсу, на що треба найменьше два і пів міліона польських марок.

Старий край матеріяльно так обтяжений, що не можливо навіть надіятись, аби зложив потрібну на будову памятника суму. Тому то наша еміґрація зза океану мусить ще прийти з поміччю в тій так дорогій нам всім справі зі своєю щедрою допомогою.

Свого часу були оголошені в американсько-українських часописях відозви згаданого комітету в справі складок на сей памятник, а до мене доходять відомости, що по деяких місцях переховуються навіть зібрані на ту ціль гроші. Якщо такі гроші зібрано, так прошу їх вислати на адресу: Міщанський Союз Кредитовий, Львів, ул. Руська, ч. 3, та зазначити, що гроші призначені на будову памятника Івана Франка. Тамтуди треба також слати і всі дальші жертви.

Др. Лука Мишуга,
За Представництво Галицької Републики.

ЧИ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ ВЖЕ НЕМА?

Виконавчий секретар Американського Комітету для Допомоги Дітям Росії подав до публичного відома свої власні спостереження про сьогорічні вигляди щодо окорму Росії. Рівночасно видав він також висліди спостережень американських обсерваторів з України. Оба звіти стоять в різкій суперечности з донесеннями про гарні врожаї, про закінчення голоду, про достатки на Вкраїні, що послідними часами появилися навіть через урядові большевицькі установи.

Представивши страшний образ засівів та неминучість голоду над Волгою секретар згаданого товариства переходить до України. Ситуацію на Україні він збирає коротко словами: „Донесення з України та Криму, на загал, ще більше непокоячі як донесення знад Волги та з Уральських Гір." На доказ сього заключення подає він цілу довгу низку фактів. Так, приміром, Хейфец, голова Всеросійського Жидівського Публичного Комітету, заявляє, що умови на Україні такі, як вони були над Волгою рік тому назад; вигляди терпіння наближаючоїся зими великі. Френк Конес, представник Американського Комітету для Допомоги Дітям Росії, на основі широких розслідів твердить, що умови на Україні просто страшні; він пише про товпи голодних людий, стовплених на зелізничих двірцях, про трупи дітий, збирані з вулиць міст; і про тим подібні лячні сцени. Каже він, що через голод селяни втікають до міст, а міщани втікають на села в надії, що найдуть там якусь поживу. Наслідком голоду всі майже робітники покинули копальні вугля та зелізні фабрики в Донецькому Басені та перенеслися на свої родинні села, де вони й так ніякого ратунку проти голоду найти не зможуть. У фабриках стало лишень тільки робітників, що теперішня продукція вуглевих копалень виносить не більше як 13 процент, а продукція сталевих фабрик не більше 15 процент нормальних часів.

Свідчать про се саме донесення зборів з поодиноких околиць України. В Катеринославщині, приміром, засіяно всего лишень 45 до 60 процент орної землі. В Донецькім окрузі з 10 міліонів управної землі засіяно лишень півчвертя міліона, а й на тій землі урожай виносить не більше як дві третини нормального збору. Подібні донесення приходять з других околиць степової чорноземної України. Збираючи все разом, Американський Комітет для Допомоги Дітям Росії начисляє, що не числячи дітий, котрих родичі померли від голоду, на Україні сеї зими треба буде ратувати перед голодовою смертю коло 2 і чверть міліона людий.

Та нещасте України лежить не лишень в страшнім економічнім положенню. Економічну руїну ще підбільшує політичне положення краю. Коли той самий Американський Комітет каже, що в корінно московських ґуберніях над Волгою голодує понад 4 міліони людий, то кождому відомо, що се значить не що инчого, лишень те, що московські окупанти України будуть рабувати голодуючу Україну, аби запомогти голодуючій Московщині. Бо який большевицький уряд є, такий він є, всеж таки він національно московський, і Московщина йому близче як Україна, і він Україну готов пожертвувати, як сього вимагає ратунок Москви.

Не маючи свого уряду, Україна ждати може помочи лишень від самооборонної акції Українців на Україні та на іміґрації.

СМЕРТЬ ЗРАДНИКА.

СИДІР ТВЕРДОХЛІБ УБИТИЙ.

(Від власного кореспондента).

В неділю, 15. жовтня, по 6-ій годині вечером, на зелізничій стації Сапіжанки, на зелізничім шляху Львів-РаваРуська-Сокаль, **вбито Сидора Твердохліба.**

Коли він всів до поїзду, віддано до нього три стріли, з яких один попав у живіт.

Справці замаху зникли.

З часописних відомостий не можна зорієнтуватися, чи справді стріляли в поїзд і, зранивши Твердохліба, зникли, чи були самі в поїзді і потім вискочили з нього і зникли.

Раненого Твердохліба відвезли до шпиталю до Львова, де лікарі зробили йому операцію. Одначе постріл був смертоносний — і він помер.

* * *

Ви знаєте, Американські Браття, хто був Сидір Твердохліб.

Був се один з нечисленних зрадників, які запродалися Польщі й виступали — нібито в імени українського народу — з заявами, що український нарід годиться на приналежність української Галичини до Польщі.

Сидір Твердохліб мав під сорок років.

Перед несповна двацяти роками появився у Львові як молодий студент фільософії і початкуючий поет. Писав вірші — ні дуже добрі ні дуже кепські — от так собі середні, яких в кождій літературі є богато.

В той час, коло 1905 року, кількох таких початкуючих поетів і письменників заложили літературний гурток „Молода Муза" для видавання своїх творів. З старших письменників був у тім гуртку Михайло Яцків. До сього гуртка належав також Сидір Твердохліб. Цілий гурток лучило властиво тільки одно: невдоволенне, що молоді поети не знаходять швидкого признання в громадянстві і в старших, поважних письменників, як Франко, Грушевський і ин., що гуртувалися тоді в „Літературно-Науковім Вістнику". Що молоді поети вважали себе „покривдженими ґеніями", видно хочби з того, що були дуже зарозумілі й видавали свої твори з своїми портретами, неначе би справді комусь було так цікаво, як такий автор кількох середніх віршів виглядає.

За пару років „Молода Муза" розлетілася, кождий з гуртка пішов своєю дорогою.

Сидір Твердохліб пішов на суплєкта (початкового учителя, який ще не має учительського іспиту) до ґімназії, але на сім полі не мав успіху, бо дальше суплента не пішов.

В поезії також не робив поступів. З ориґінальних річий не давав майже нічого. За те взявся за переклади деяких польських віршів на українську мову і передовсім творів українського письменства на польську мову.

Се зближенне з польською літературою й польськими літературними кругами **показалося для Твердохліба дуже шкідливим.**

Особливого поетичного таланту не мав, працювати не любив, а був невдоволений, що не має признання в суспільности й вигідного життя.

Тай поніс своє невдоволенне в ворожу польську пресу. В польських часописах почали появлятися анонімні статті про українські справи, з редакційною дописком, що ті статті походять з українських літературних кругів. В тих статтях писалося про українську некультурність, про те, що Українці не шанують своїх письменників, що в українськім громадянстві панує кілька „клік", які молодим, здібним людям кидають колоди під ноги.

Згодом стало відомо, що сі статті — се спільна праця Михайла Яцкова і Сидора Твердохліба.

Прийшла світова війна, принесла важні питання тай громадянство перестало цікавитися такими дрібницями, як невдоволенне якогось там невдалого поета.

Аж як утворилася Західно-Українська Народня Республика і наше війско зводило важкі бої з польськими повстанцями у Львові, — Сидір Твердохліб виринув у дуже підозрілім світлі.

З тої сторони Львова, яка була в польських руках, приїхала на нашу сторону польська делеґація на переговори. А з нею — Твердохліб.

Коли підчас переговорів ми вказали на те, що на польській стороні Українці терплять переслідування, польська делеґація заперечила сьому, заявляючи, що Українцям нічого злого не діється, — „що може посвідчити Ваш чоовік, поет Твердохліб".

Ми тоді різко застереглися, щоб польська делеґація не привозила з собою таких свідків і не покликалася на них.

Що далі робив Твердохліб не знаю. Виринув знов аж значно пізнійше, як польський запроданець, про що зараз буде мова.

Тепер, з приводу його смерти, польська преса подає, що він сидів у Золочеві в арешті, замкнений українськими властями, що вдалося йому з арешту втекти і дістатися на польський бік, до Львова, де почав „угодову акцію".

Ся „угодова акція" проявилася публично тим, що Михайло Яцків, Сидір Твердохліб і його брат Мелітон Твердохліб почали при кінці 1920-ого року видавати щоденний часопис „Рідний Край", в якім, стоячи нібито на „всеукраїнськім становищі" і признаючи для себе міродатною владу Головного Отамана Петлюри, голосили потребу погодитися з приналежністю Галичини, Волині, Холмщини, Підляша до Польщі і помиритися з польським пануванием.

Михайло Яцків належав якийсь час до радикальної партії. Мелітон Твердохліб також в один час брав участь в радикальній партії. Користаючи з того, ся трійка хотіла зразу робити свою політику нібито під фірмою радикальної партії. Приєднали навіть до своєї думки старого радикального діяча д-ра Веверина Даниловига, який навіть їздив до Варшави до тодішнього польського премієра Вітоса розмовляти про угоду.

Одначе радикальна партія швидко здемаскувала сю роботу.

Яцків і оба Твердохліби опинилися **поза українським громадянством, з пятном польських зрадників**

Тепер, коли Польща задумала протизаконно і насильно перевести в Галичині вибори до польського сойму, Яцкову і Твердохлібам припала важна роля. Вони мали кандидувати до польського сойму, стати послами і проголосити в польськім соймі — ніби то в імени українського народу — **згоду на приналежність Галичини до Польщі.**

Побіч Яцкова і Твердохлібів готовилися кандидувати бувші члени радикальної партії Павло Лаврук і Шекирик Доників, а також війт з Жабя Дзічак.

Та доси тільки один Сидір Твердохліб виступив явно як кандидат на посла на зборах в Жидачеви 29. вересня.

Від тої хвилі ледви минуло два тижні — і вже постигла його смерть.

Як шкодив він свому народови в останніх літах свого життя, так і його смерть думають Поляки використати для цілий ворожих українському народови.

Львівська окружна управа польської людової партії видала з приводу його смерти до своїх орґанізацій обіжник, в якім, повідомляючи про смерть і похорони Сидора Твердохліба, пише: „Мусимо заманіфестувати волю народу і з усіх повітів спровадити делеґатів хлопів польських і українських („рускіх") на ті похорони. Кошти будуть покриті".

Що се значить? Що жандарми будуть силою гнати українських селян робити параду на похоронах народнього зрадника.

* * *

Між українським народом і Польщею панує війна. А війна має свої закони. Один з тих законів: Хто з мого табору перейде до ворога, той зрадник. А воєнна кара на зрадника — смерть.

Сидір Твердохліб весь час свого зрілого віку виступав як Українець. Отже належав до табору української воюючої сторони. Він зрадив український табор і перейшов до ворожого табору, до Поляків, служити їм проти Українців. За сю зраду постигла його заслужена кара — смерть.

Честь і слава невідомим героям, які, наражаючи власне життє, виконали на зрадника кару!

Прага, 19. жовтня, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ.

(Враження з поїздки по Галичині).

Українська школа.

На культурному полі найкращі здобутки виказує в Галичині безперечно **українське приватне шкільництво.** Публичні школи, удержувані державою, піддані цілковитій польонізації. Вищі школи, університети, техніка і ин., для нашої молодіжи цілком недоступні. Середніх шкіл нових не дозволяється, а ті, що були, борються з найбільшими перешкодами. В народніх школах по селах скількість учительства зменьшено до ¼, відправлено самих Українців і лишено майже самих Поляків. Українські народні учителі скитаються масово без посад і тільки деинде стрінеться в школі учителя Українця. На полі публичного шкільництва польська адміністрація йде консеквентно до повного знищення останків українських шкіл і нашій суспільности лишається ще більше, як се було за австрійських часів, одинокий ратунок у приватнім шкільництві.

Наша суспільність зрозуміла се вповні і поставила українську приватну школу так високо, що супроти її теперішного стану передвоєнні спроби видаються майже дитячою іграшкою. Треба пригадати собі всі ті репресії, яких уживала і уживає польська окупація проти орґанізації приватних українських шкіл, щоби оцінити належно то, що зроблено нашими силами на сім полі. Українські університетські виклади переслідують арештами і трусами як найнебезпечнійші революційні орґанізації. В будинках українських ґімназій розміщується польське військо або робиться з них маґазини. Українських учителів, а навіть малолітних учеників арештується підчас науки і витягається зза шкільної лавки до арештів як небезпечних злочинців. А вислід того? **Український тайний університет у Львові в повнім розвитку.** Виклади відбуваються правильно, научні лябораторії і інститути працюють знаменито, наша молодіж учиться. Попри університет з повним медичним (лікарським) відділом покликано до життя навіть політехніку. І все те відбувається мимо найпильнійшого слідкування львівської поліції. Викриють виклади в одному місці, вони продовжуються в другому ще краще. Дивлячися на сю одиноку в світі підземельну національну святиню науки, збудовану серед найтяжших умов надлюдськими зусиллями наших професорів, працею нашого студентства і жертвами цілої нашої суспільности, мусить найбільший недовірок повірити в певну перемогу нашої національної справи, мусить кождий сказати словами віщого Тараса: „Не скує душі живої!"

Попри вищі школи не меньше гарно розвивається **середнє і народне шкільництво.** Всі приватні народні школи, ґімназії, семінарі і фахові школи переповнені. А є їх богато більше, як було перед війною. Аж серце радується, коли бачити на вулицях Львова, Станиславова і инших міст юрбу української шкільної молодіжи, хлопців і дівчат. Скрізь їх повно: здається, що їх в десятеро більше стало, як колись бувало.

Орґанізації, видавництва, преса, театр.

Орґанізаційне життя стогне під ярмом польської адміністрації. Товариства під строю поліційною контролею, свобода зібрання не істнує. Зборів або не дозваляється, або їх розвязується за одно остріще слово. Внесення і резолюції мусять бути наперед предложені поліційному комісареви і ним дозволені. Але життя находить собі нові форми орґанізації, меньше приступні для ока властей. Воно обходиться без урядово дозволених товариств і зборів і розвивається далі ще краще.

Тяжше стоїть справа з **пресою.** Безнастанні конфіскати і заборони наших ґазет не дають можливости поставити на ноги преси. Українська ґазета рідко коли доходить правильно до рук читача, вона конфіскується часто старостами або пропадає на почті. Через такі надуживання цілі околиці примушені жити без української часописі. Ясно, що серед таких умов тяжко говорити про налаждення справи передплати і матеріяльне забезпечення наших ґазет. Вони удержуються дійсно тільки посвятою своїх видавців і редакторів та жертвами суспільности.

Краще стоїть книжкова справа. Попит за книжками [illegible] в порівнанню до передвоєнних часів збільшився значно. З одного боку зросла скількість шкільної молодіжи, а рівночасно серед селянства і робітництва, особливо серед молодіжи, більше зацікавлення книжкою. Правильному розвиткови видавничого руху стоять, правда, на перешкоді і ненормальні політичні відносини і критичний стан друкарського промислу, брак паперу, дорожнеча і т. п. Всеж таки загальний стан видавничої справи не злий. Появилося богато нових видавництв і видано дась книжок. Особливо **богато нових видань для дітей і молодіжи,** які до недавна були цілком занедбані. Наша молодіж, яка до війни поза шкільними підручниками мусіла шукати для себе книжок до читання у польській літературі, сьогодня має вже досить великий вибір українських книжок. Правда, не всі вони змістом стоять на потрібній висоті, але поступ безперечно є великий. Є початки власної історичної повісти. За те мало замітного на полі науки і поважнішої літератури. Для сього, очевидно, відносини надто неприятливі.

Львівський укр. **театр** поставлений під артистичним оглядом дуже високо завдяки заходам визначного режісера з Наддніпрянщини Загарова. Під матеріяльним оглядом він все ще недомагає і удержується при помочи жертв деяких богатших Українців. Дуже гарно розвиваються аматорські театри по селах, а се в великій мірі завдяки нашому студентству, яке примушене масово перебувати на селі.

Економічна орґанізація.

Наш народ — хліборобський, а головна ціха нашого селянина се любов до матері-землі. Сю любов він передає своїй матері, обробляючи її в поті чола з малку до старости, не зважаючи на те, хто завтра спожиє плоди праці його мозолистих рук. Один німецький письменник, що підчас світової війни перебував на галицькім фронті, розказує у своїх споминах осьо що: Було се в часи найзавзятіших боїв. Проти себе стояли вороги, зариті в окопах, забезпечені недоступними огорожами кільчастих дротів та инщими вигадками воєнної штуки. З ранку до вечера гриміли гармати, засипаючи все довкруги вогнем і залізом. В таку пору зважувалася показати на світ — хиба смерть одна. І ось кождого вечера, як темрява покрила землю і гарматній вогонь на хвилю надставав, на полях, поритих ґранатами, мов зпід землі появлялися якісь темні постатті, що перекрадалися поміж дротяними засіками і метушилися мов мурашки. Се були наші селяне, що під охороною ночі з нараженням життя перекрадалися до своїх піль, щоб нагодувати свою матір-землю своєю працею. І німецький письменник з подивом порівнує нашого селянина з мітичними (казковими) героями.

У тім лежить ціла тайна життєздатности нашого селянства. Сім літ війни промайнуло над нашою землею. Мабуть усі краї, на яких відбувалася війна, разом взяті не витерпіли за той час стільки, що одна нещасна Галичина. Хто не переходив нею і хто не руйнував її? А проте **наше селянство,** хоч і підірване воєнними злиднями, та **не зруйноване, повне сили і охоти до праці.** Наше село працює, загоює поволи воєнні рани і розцвітає на ново. Дайте нашому селянинові тільки землю в руки і волю, і наша земля потече знов медом і молоком!

За час війни наші селяне позбулися в великій мірі довгів і придбали по трохи землі. Польська окупація почала роздiлювати землю між **польських кольоністів.** Біля пів міліона кольоністів спроваджено з усіх сторін Польщі і розміщено на нашій землі. Але й сей чортівський спосіб на винищення нашого народу не довів до цілі. Польські кольоністи опинилися серед таких невиносимих обставин, відрізані від своїх і не приняті нашими, що в останніх часах багато з них стало продавати за дорогі гроші землю сашим селянам і втікає назад до Польщі.

Український **промисл і торговля** поступили теж значно вперед. Майже у кождій промисловій чи торговельній галузі найдете тепер наші власні фірми, які не тільки удержуються при життю, але чим раз краще розвиваються. Клич „Свій до свого" починає переводитися в діло і доводить поволі, але невмолимо до повного економічного відмежовання від ворога. Бо тільки повний економічний бойкот підірве основи ворожого панування на нашій землі, зіпхає польського купця, промисловця і ремісника зі становища пануючого до становища не потрібного зайди на чужій землі.

У сьому ділі економічного визволення нашого народу в Галичині велику ролю мусить відіграти наша **кооперація.** І тут робота кипить в низу і на верхах. Наші сільські спілки відновлюються, а центральні кооперативні союзи вертають поволи теж до нормального життя.

* * *

Я старався схарактеризувати загально мої перші поміченя на всіх важніщих полях нашого національного життя у Галичині. Живучи на чужині, я відчував глибоку пошану для нашої суспільности у Галичині і безмежний подив за її геройчну боротьбу. Але на дні серця час до часу ворушився неспокій про те, чи зможемо ми, покинені й забуті всіми, устоятись власними силами в нерівній боротьбі. Сьогодня, по кількох днях мого побуту між своїми, я став щодо сього питання **переконаним оптимістом.** Хто побачив власними очима ту безмірну масу праці і енерґії, хто бачив той велитенський поступ на всіх полях національного життя, здобутий серед найтяжших умов терору і насильства, **той мусить твердо повірити в остаточну перемогу нашої справи.** Можна насиллям опізнити на деякий час наше національне визволення, але спинити його на все немає в світі сили! Кождий день і кожду годину, всупереч всім ворожим затіям, наша суспільність у Галичині з геройською посвятою будує міцні основи нашої власної хати. Нехай же-ж при сій праці не забракне нікого! Нехай кождий, де-б не закинула його доля, сповнить в сю історичну хвилю свій обовязок при будові нашої вільної і незалежної батьківщини.

Галицьке Поділля,
в половині жовтня, 1922.

Подолянин.

УКРАЇНСЬКА РЕМІСНИЧО-ПРОМИСЛОВА БУРСА У ЛЬВОВІ.

(Заклик до американських земляків).

Ви, Дорогі Браття, що живете в осередках світового промислу і торговлі, найкраще розумієте і на власні очи бачите, чим для кождого народу торговля і промисл. А знаєте Ви також, як низько ще стоїть торговля і промисл на Галицькій Україні. Двигнути їх зможемо в першу чергу через витворення соток і тисячів національно свідомих і фахово образованих ремісників, купців і промисловців. І як раз ту задачу поставила собі Українська Реміснично-промислова Бурса у Львові, яка вже від 24 літ видає що року нових, свідомих українських ремісників і купців.

За австрійських часів одержувала наша Бурса грошеві субвенції від державних, краєвих і повітових установ — нині опираємося виключно на жертвенність українського громадянства. Колись перед війною могли ми висилати нашу ремісничу моодіж на науку і поза межі Галичини, нині, ізза грошевих недостач, з трудом удержує Бурса 35 питомців у Львові. А треба знати, що тепер перебуває у Львові на науці ремесла понад 400 терминаторів-Українців, майже всі із сіл, — і як що їм український народ не дасть відповідної національної опіки і матеріяльної помочи, многі із них можуть попасти в чужий, ворожий табор.

На се не може позволити честь цілого українського народу, тому і до Вас, Американських Братів, кличемо:

Спішіть на поміч українській ремісничій молоді. Поможіть двигненню українського ремесла, торговлі і промислу.

Наше Товариство поставило собі задачу в недалекій будуччині побудувати у Львові українську ремісничу бурсу, яка дасть приміщення принайменьше 200 українським термінаторам, а на се потрібно міліонів марок польських. Ні один український громадянин, що почуває себе вірним сином України, не сміє відмовити жертви на таку важну ціль.

Всі грошеві жертви просимо слати: Для Української Ремісничо-промислової Бурси у Львові через Земельний Банк Гіпотечний у Львові, вул. Підвале ч. 7, повідомляючи про те рівночасно нашого голову о. сов. Евзебія Бачинського у Львові пл. св. Юра ч. 5, який радо дасть всякі інформації в справах Бурси.

ЗА УКРАЇНСЬКУ РЕМІСНИЧО-ПРОМИСЛОВУ БУРСУ У ЛЬВОВІ:
о. Евзебій Бачинський, голова,
Др. Степан Біляк, секретар.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Щєнк. — Лист не поміститься, бо мало інтересний.

Бенвуд, В. Ва. — Зміст дописі не надається для нашої часописі.

Ню Йорк, Н. Й. — Допись „Розумінне держави" не поміститься, бо слабка і не цікава змістом.

Рецензія (Грицько в Ню Йорку). — Не надається до поважної часописі.

О. Кобрин. — Звіт Вашого Товариства помістимо, коли пришлете нам посвідки на вислані пакунки.

КАСОВИЙ ЗВІТ У. Н. СОЮЗА

за місяць жовтень, 1922 р.

ПРИХІД:

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
1.	353.48	144.	43.47
2.	112.80	145.	39.49
3.	51.09	146.	60.24
4.	67.52	147.	127.03
5.	41.38	148.	11.17
6.	21.76	149.	41.32
7.	132.80	150.	9.04
8.	43.06	151.	39.64
9.	49.60	152.	16.23
10.	166.91	153.	13.53
11.	24.50	154.	42.86
12.	114.79	155.	188.56
13.	39.72	156.	27.78
14.	62.01	157.	60.01
15.	33.65	158.	7.85
16.	30.40	159.	37.87
18.	111.88	160.	73.80
19.	9.19	161.	38.67
20.	95.84	162.	35.54
21.	20.13	163.	34.64
22.	71.23	164.	26.60
23.	20.92	165.	98.99
24.	79.90	166.	27.09
25.	30.36	167.	16.85
26.	19.20	168.	103.81
27.	39.10	169.	27.14
28.	120.98	170.	165.38
29.	110.64	171.	36.17
30.	43.09	172.	46.27
31.	64.76	173.	28.84
32.	27.41	174.	32.32
33.	26.08	175.	72.18
34.	56.20	176.	26.51
35.	21.66	177.	35.82
36.	30.87	178.	10.01
37.	19.31	179.	129.92
38.	212.10	181.	93.86
39.	63.81	182.	65.63
40.	22.35	183.	59.99
41.	46.61	184.	6.97
42.	97.33	185.	30.59
43.	15.99	186.	70.63
44.	66.03	187.	39.55
45.	99.88	188.	13.82
46.	25.59	189.	6.33
47.	15.20	190.	13.39
48.	67.74	191.	36.54
49.	6.31	192.	29.99
50.	27.70	193.	121.56
51.	49.79	194.	8.26
52.	16.84	195.	33.11
53.	42.82	196.	31.15
54.	12.46	197.	32.23
55.	35.48	198.	37.94
56.	59.96	199.	16.20
57.	62.45	200.	53.84
58.	40.96	202.	17.24
59.	45.03	203.	65.48
60.	13.86	204.	7.98
61.	49.60	205.	13.90
62.	77.49	206.	167.39
63.	215.56	207.	26.17
64.	34.52	208.	16.88
65.	132.62	209.	115.73
66.	61.19	210.	37.07
67.	72.05	211.	60.18
68.	18.23	212.	11.60
69.	90.76	213.	218.99
70.	200.48	214.	22.20
71.	16.65	215.	40.80
72.	29.85	216.	27.00
73.	25.51	217.	162.18
75.	45.98	218.	139.27
76.	143.82	219.	35.06
77.	46.42	220.	81.79
78.	113.94	221.	220.25
79.	8.00	222.	12.88
80.	29.74	223.	101.86
81.	106.99	224.	11.43
82.	33.19	225.	23.20
83.	52.34	226.	18.06
84.	8.70	227.	30.82
85.	102.26	228.	33.24
86.	158.34	229.	147.35
87.	73.98	230.	113.23
88.	9.72	231.	58.66
89.	10.34	232.	23.62
90.	80.63	233.	51.44
91.	146.76	234.	119.94
92.	16.37	235.	69.42
93.	12.90	236.	53.72
94.	54.97	237.	117.23
95.	52.92	238.	17.22
96.	142.75	239.	144.31
97.	40.24	240.	16.52
98.	113.04	241.	42.46
99.	119.42	242.	29.06
100.	58.44	243.	62.75
101.	41.12	244.	27.55
102.	189.84	245.	92.50
103.	46.96	246.	17.21
104.	141.07	247.	150.41
105.	70.36	248.	48.59
106.	144.50	249.	31.60
107.	39.56	250.	10.52
108.	48.72	251.	57.46
109.	103.40	254.	86.90
110.	14.99	255.	53.19
111.	13.28	256.	10.20
112.	116.53	258.	19.21
за вересень		259.	96.69
113.	71.44	262.	20.61
114.	46.97	263.	14.23
115.	16.70	270.	136.94
116.	14.65	273.	45.67
117.	73.67	274.	106.25
118.	58.30	276.	227.31
119.	23.92	277.	25.69
120.	86.04	278.	39.91
121.	40.57	282.	70.47
122.	12.50	283.	60.41
123.	33.41	286.	48.69
124.	48.95	288.	89.10
127.	85.03	290.	26.05
128.	33.63	291.	24.93
129.	17.04	292.	114.68
130.	143.32	293.	10.69
131.	17.89	295.	84.42
132.	111.45	296.	93.13
133.	136.52	300.	224.15
134.	21.83	301.	111.13
135.	133.14	303.	10.87
136.	108.72	308.	102.42
137.	66.92	314.	9.49
138.	24.43	315.	11.07
139.	39.89	316.	146.60
140.	35.31	317.	49.44
141.	15.92	318.	29.82
142.	84.99	320.	32.33

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
321.	36.96	364.	70.87
323.	39.01	365.	52.43
324.	52.62	367.	59.28
326.	92.61	369.	67.78
330.	68.59	370.	102.21
332.	34.64	371.	51.74
336.	74.29	379.	73.87
338.	199.68	380.	22.58
339.	53.38	381.	12.60
341.	53.90	384.	79.44
342.	78.67	385.	107.57
344.	20.64	388.	68.52
347.	29.61	391.	20.20
350.	44.10	392.	11.96
351.	33.56	393.	25.46
354.	44.05	396.	54.95
355.	56.01	400.	30.52
357.	20.38	401.	24.10
363.	60.82	402.	12.45

З місячних вкладок	19,021.08
Процент від бондів	2.859.71
Процент від моргечів	361.25
Сирітські части по бл. п.:	
Марія Ґенсьорек, в. 65	187.61
Данило Фариняк, в. 213	300.00
Семен Шафран, в. 29	450.00
Никола Чмелик, в. 77	600.00
Іван Зварич, в. 364	200.00
Разом	23.979.65

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:

Іван Сенько, в. 120	300.00
Марія Ґеньсорек, в. 65	950.47
Дан. Фариник, в. 213	1.000.00
Андр. Малик, в. 321	300.00
Т. Максимик, в. 87	1.000.00
Семен Шафран, в. 29	1.000.00
Никола Чмелик, в. 77	1.000.00
Іван Спільник, в. 41	1.000.00
Іван Зварич, в. 364	500.00
І. Кобеля, мол., в. 29	200.00

Запомоги з фонду запомогового:

П. Придзімірський, в. 99	50.00
Іван Фариняк, в. 109	50.00
Іван Швець, в. 170	25.00
Іван Купчик, в. 1	25.00
Павло Матичак, в. 1	50.00
Яким Оресик, в. 164	50.00

Виплати з фонду сирітського:

Теодор Соломка, в. 206	500.00
Кароль Мотко, в. 44	500.00
Никола Чмелик, в. 77	600.00
Мих. Недбала, в. 52	136.00

Розходи адміністраційні:

„Свобода" за орган	2.750.40
Платня гол. уряду	445.00
Кошта репрезентації і справи правні	243.68
Видатки канцелярійні	45.05
Головний лікар	37.50
Інвестиція грошей:	
Позичка на реальність, перший морґеч	5.000.00
Разом	17.758.10

ЗІСТАВЛЕННЄ

Готівка з кінцем міс. вересня	95.108.38
Прихід за жовтень	23.979.65
Разом	119.088.03
Розхід за жовтень	17.758.10
Готівка з кінцем міс. жовтня остає	101.329.93

БІЛЯНС:

Стан чинний:

Готівка	101.329.93
Морґечі	191.395.55
Бонди	460.084.83
Реальність	19.500.00
Друкарня	36.500.00
Разом	808.810.31

Стан довжний:

Фонд посмертний	466.600.43
„ резервовий	169.103.92
„ адміністрац.	26.204.44
„ запомоговий	17.933.45
„ народний	59.41
„ конвенційний	11.022.73
„ сирітський	117.885.93
Разом	808.810.31

С. Ядловський, гол. предс.
В. Левчик, гол. касієр
Р. Слободян, г. фін. секр.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ІСТ РІОНҐСТАВН, О. Сестр. Пр. Діви Марії, від. 119 У. Н. Союза повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 3. годині попол. в неділю, 12. падолиста в домі М. Бурки під ч. 371 Девіт Евеню. На порядку нарад справозданнє урядників за цілий рік і вибір нових. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. К. Воловська, предс.; Марія Омелян, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316 У. Н. Союза повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о годині 7.30 вечером в четвер, дня 9. листопада, в галі Вільних Козаків під ч. 102 Джойнер ул. На отсей мітинґ кождий член мусить явитися, бо є дуже важні справи до порішення Комітети будуть здавати справоздання з минувшого місяця. Котрі члени довгують за минувший місяць, проситься щоби на сім мітингу виповнили, бо інакше поступиться після статута. Повідомляється членів, що на сім мітінгу буде кластися кандидатів на рік 1923 на предсідателя, секретаря і касієра. А також вибиреться менаджера і фінансового секретара до Товариського Дому. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. Д. Братусь, предс.; В. Ґурянський, секр.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ У. Н. С.
МОЛОДЕЧИЙ ДЕПАРТАМЕНТ

за місяць жовтень, 1922 р.

ПРИХІД:

Відділ	Заплатив	Відділ	Заплатив
1.	12.60	160.	12.60
2.	7.75	161.	4.10
3.	5.50	163.	2.75
4.	4.50	165.	5.40
5.	5.00	168.	10.80
7.	20.25	170.	9.25
8.	3.83	174.	2.70
9.	7.20	175.	2.25
10.	1.80	176.	3.40
14.	2.55	177.	90
15.	4.75	179.	9.90
16.	5.18	181.	11.92
18.	10.15	182.	5.20
20.	3.83	183.	5.00
21.	90	192.	90
22.	12.40	193.	8.55
24.	3.85	196.	2.50
25.	3.60	198.	2.00
27.	1.80	200.	7.88
28.	11.95	203.	3.75
29.	6.15	204.	1.80
30.	2.25	206.	15.10
31.	13.95	208.	1.35
34.	2.70	209.	10.80
38.	25.20	210.	5.40
39.	3.83	211.	3.60
40.	1.58	213.	17.80
41.	4.05	214.	4.05
42.	5.85	217.	16.65
43.	90	218.	14.00
44.	17.55	220.	10.58
45.	5.40	221.	6.08
50.	2.70	223.	9.00
51.	1.12	224.	68
52.	90	226.	1.35
53.	4.50	228.	5.25
55.	5.90	229.	4.05
57.	4.80	230.	12.15
58.	3.20	233.	90
59.	2.70	234.	20.95
61.	3.15	237.	10.40
62.	5.85	239.	5.00
63.	26.35	241.	4.30
64.	5.25	242.	1.15
65.	8.10	243.	16.85
67.	2.70	244.	2.10
68.	1.35	245.	11.75
70.	14.18	247.	14.90
73.	1.58	248.	1.65
75.	5.20	250.	2.03
76.	9.67	251.	7.45
78.	4.33	258.	2.95
80.	45	259.	7.65
81.	3.60	262.	1.35
82.	2.70	270.	16.00
83.	7.20	274.	7.90
85.	10.60	276.	35.55
87.	9.00	278.	5.90
90.	7.65	282.	9.90
91.	11.25	283.	5.40
94.	5.65	288.	9.45
96.	7.90	289.	7.45
97.	2.05	292.	5.18
98.	4.05	295.	1.65
99.	17.33	296.	2.48
100.	4.35	300.	10.80
102.	37.35	301.	13.73
103.	2.25	308.	17.80
104.	15.55	314.	90
105.	3.60	316.	7.00
106.	2.50	317.	3.60
108.	5.63	320.	2.73
109.	4.10	321.	4.05
110.	45	323.	3.20
112.	6.30	324.	6.25
113.	4.95	326.	10.35
114.	1.80	330.	90
116.	1.80	332.	3.15
120.	3.65	338.	18.00
121.	5.90	339.	18.10
123.	2.03	341.	2.05
124.	8.35	342.	11.50
128.	3.45	347.	3.85
130.	2.20	350.	2.03
131.	1.40	357.	70
132.	19.60	363.	5.20
133.	5.65	364.	3.15
135.	2.75	365.	3.40
136.	10.80	367.	1.80
137.	6.55	369.	8.30
142.	5.20	370.	8.10
145.	1.85	371.	6.55
146.	5.50	379.	4.73
147.	17.55	380.	2.93
149.	5.58	384.	8.00
155.	25.70	385.	6.00
158.	75	388.	5.00
159.	3.38	396.	6.08
		Разом	1.329.84

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:

Вас. Сценський, в. 104	26.00
Мих. Сікорський, в. 369	112.00
Мілька Смаль, в. 301	26.00
Василь Щубака, в. 102	160.00

Розходи адміністраційні:

Платня робітника	125.00
Прибори для відділів	63.00
Видатки канцелярійні	14.18
Разом	526.18

ЗІСТАВЛЕННЄ:

Готівка з кінцем міс. вересня	11.734.07
Прихід за жовтень	1.329.84
Разом	13.063.91
Розхід за жовтень	526.18
Готівка з кінцем міс. жовтня остає	12.537.73

ЗІСТАВЛЕННЄ ПО ФОНДАМ:

Фонд посмертний	10.596.22
„ адміністрац.	1.941.51
Разом	12.537.73

Зі старої резерви доплачено по бл. п.:
Василь Щубака, в. 102 — 40.00

С. Ядловський, гол. пред.;
В. Левчик, гол. касієр;
Р. Слободян, г. фін. секр.

НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ.

Конференції в Муданії закінчились прелімінарним мировим договором в дні 11. м. м., що залагодив війну між Грецією й Туреччиною, та відсунув небезпеку більшої війни з приводу невирішеного як слід проблему близького Сходу.

Грецько-турецька війна не була ділом самих воюючих сторін, але вийшла наслідом суперечних змагань двох головних держав Коаліції: Анґлії й Франції, — а вислідом того суперництва являється засистування одного з мирових договорів, котрих ненарушимість завсе голосили головні держави Коаліції як добуток їх побіди у світовій війні.

В супереч Севрському мировому договорови впроваджується Турків до Тракії за ціну свобідного доступу до Чорного Моря. Таким чином договір в Муданії приніс тимчасове перемирє на близькому Сході, а до сего треба було таких жертв, як масове вирізуванне Вірмен й Греків. І тепер має відбутися в найблизшому часі міжнародна конференція в цїли остаточного розвязання проблєму на близькому Сході та в сій міжнародній конференції мають взяти участь також Україна і Росія.

Останні події на близькому Сході і договір в Муданії відкрили розбіжність довго закриваної акції Анґлії з одної сторони, а Франції з другої сторони і тому так довго треба було ждати на приступлення до остаточного вирішення справи близького Сходу.

Та заки еще розпочалися конференції в Муданії, **звернули, політичні круги Франції увагу на потребу вирішення справи Східної Галичини,** а півофіціяльний орган французького правительства „Ле Темпс" в статті з 5. с. м. п. з. „Конференція в Муданії, Польща і Східна Галичина", — виказує, що вирішенне Східно-галицького питання **є дуже важне для устійнення ладу на території сумежній з Росією.**

Тут насувається питанне, чому Франція, що досі здержувала вирішенне державного становища Східної Галичини, якраз з нагоди грецько-турецького конфлікту нагадала собі про потребу консолідації відносин на середущому Сході, до котрого належить Східна Галичина, за чим вже на міжнародній конференції в Ґенуї побивався анґлійський премієр Лойд Джордж, а представник Франції не добачував тоді наглої потреби вирішення справи Східної Галичини.

Відповідь на се питанне є зовсім ясна, коли возьмемо під розвагу ті перехвалки французької і польської преси на тему дипльоматичної перемоги політики Франції над політикою Анґлії. Тому Франція інспірована Польщею вважала той момент „мнимого" ослаблення Анґлії за догідний, щоби одним замахом по думці бажань Польщі вирішити східно-галицьку проблєму, **сподіючись, що в сім часі вона переломить некорисне для Польщі становище Анґлії в нашій справі.**

І тому в тім моменті не завагався „Ле Темпс" повторити банальну леґенду Польщі про її історичні, ґеографічні і економічні права до Східної Галичини, про охорону популяції двох міліонів „Рутенів", отже якоїсь національної меншости та про „бенефіс" нормальної екзістенції сьої популяції в разі прилучення Східної Галичини до Польщі.

Не думаємо спорити з того рода арґументами польського імперіялізму на сім місці, **так, як їх побиває тверда й неминуча дійсність,** — але вважаємо за вказане піднести, що передчасний тріюмф французько-польської преси зперед двох тижнів **вже нині розвіявся фактом договору в Муданії, який виказав тверду руку послідовної поітики Анґлії.**

А анґлійський премієр Лойд Джордж у своїй голосній останній промові ствердив прилюдно, що Анґлія промовила до Туречччини мовою її зрозумілою: силою й розвагою Анґлії.

З сього слідує, що коли одна з держав Коаліції була в силі здержати воєнні розгони війск національної Туреччини, то згідний виступ усіх головних держав Коаліції у невирішених проблємах **буде тим більше респектований неслухняними державами.**

Отсю науку з тяжкого досвіду на близькому Сході треба вважати як „моменто" для головних держав Коаліції також при вирішуванню справи середущого Сходу. З окрема вирішуванне спірних міжнародних питань **не може відбуватись під оглядом партикулярних інтересів одної з рішаючих держав, ані до цего стреміти, щоби одну націю нищити на скріплення другої, так, як тільки ушанованне міжнародного права й прінці-національної справедливости може створити трівкі підстави для уладження новітних відносин в Европі.**

Під отсим знаменем ожидаємо чимскорійшого вирішення державної судьби нашої найблищої Батьківщини. Автохтонне українське населенне Східної Галичини, як значно переважаюча більшість має незаперечене право національного самовизначення і тому домагається непохитно державної незалежности Галицької Землі.

Отсе одинока доцільна і справедлива розвязка проблєму середущого Сходу, а тим самим і нашої справи.

ДЕ БУДЕ У. Н. ХОР?

NOVEMBER

6th—Dayton, Ohio....Memorial Hall
7th—Springfield, O....Memerial Hall
8th—Columbus, O.....Memerial Hall
9th—Cincinnati, O. Emery Auditorium
10th—Lopisville, Ky. Kosiar Temple (?)
11th—Indianapolis, Ind.
12th—Terre Haute, Ind. (?).....
..........Grand Opera House
13th—Evansville, Ind........Coliseum
14th—St. Louis, Mo....Odeon Theatre
15th—Columbia, Mo. ....
......University of Missouri
16th—St. Joseph, Mo. Lyceum Theatre
18th—Topeka, Kans....Grand Theatre
20th—Emperia, Kans. ....
......Normal School of Music
21st—Wichita, Kans. Crawford Theatre
22nd—Tulsa, Okla....Convention Hall
23rd—Oklahoma City, Okla.......
......High School Auditorium
24th—Ft. Smith, Ark.
25th—Little Rock, Ark.........
...........Kempner Theatre
26th—Hot Springs, Ark.
27th—Memphis, Tenn...Lyric Theatre
28th—Nashville, Tenn. ....
...........Ryman Auditorium
29th—Atlanta, Ga........Auditorium
30th—Birmingham, Ala. ....
........Jefferson Theatre (?)

DECEMBER

1st—Meridian, Miss....Opera House
2nd—New Orleans, La.
4th—Dallas, Texas

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(14)

— Десятницький загарбав маєток? — спитав по хвили. — Сусід Пятницького?... То він вдови з дітьми не викинув... годує її? Бо кажеш, щоби я відвідав її таки в Пятницях, та що вона жиє з ласкавщини...

— Не так вона сама жиє з ласкавщини, як її діти від Пятницького. Їй ласкавщина вже непотрібна, бо Пятники... гм, троха так, начеб назад стали її маєтком.

— Як то може бути? Тиж казав, що Пятники забрав Девятницький... Хиба яку пайку лишив вдові?

— Нічо не лишив. Всьо забрав. Але з Пятниками взяв також Пятницьку... Оженився з нею.

Ілько був занятий своїм кухлем. Таксамо инші в шинку. Отже ніхто не побачив, як на лици Вірменина відбилася та вість.

— Тепер не знаю, — зачав Вірменин наново — з ким маю обраховуватися. З паном, чи з панию. Я завинив за річи куплені від Пятницького. З того виходилоби, що тепер, коли він помер, я довжник вдови, чи його дітий. Але сей довг є за річи, які були в замку, і які, як би я був не забрав їх, були би перейшли на власність нового пана. Бо сумніваюся, чи самі Пятники і все те, що було в замку вистало на покритє довгів Пятницького. Може право каже віддати довг новому панови Пятниць?

— У того Вірменина не всі дома, — шепнув Ілько до свого сусіда, — Ніхто його тут не знає; ніхто не знає, що він щось комусь винен, а він насилу пхаеся віддати довг. Ще й журиться, колу віддати!

— Я того не знаю, яке право між панами в такім ділі, — відповів Вірменинови, вже не звертаючи голови в його сторону. — У нас, у хлопів, нема таких, що віддавали би довги, як віритель помер і ніхто не упоминаєся. Гадаю, що у панів не инакше... хиба, що ще гірше. І живим не віддають. Але, як ви наперлися віддавати, то гадаю, що возьме так пан, як і пані. Як хочете до пана, то їдьте зараз, бо в середу пан кудись поїде на цілий тиждень. З панию можете бачитися також тут, в Стріличах. Ще троха побалакає з сусідками і найдалі за годину прийде сюди.

Вість, що пані Пятницька в Стріличах і за годину прийде сюди, до решти збентежила Вірменина. Замовк і більше не озивався. Сидів ще хвилю і вийшов.

— Коли Девятницький виїде в середу, то до Пятник треба мені навідатися в четвер, — думав, вийшовши з корчми.

Заїзд з корчмою був при торговици, так що з кождого місця було видно, хто до заїзду входить, чи з него виходить. Вірменин обійшов торговицю раз, другий, третий.

— Треба їй придивитися, — думав — чи дуже постарілася.

Коли так проходжуючися, знов наблизивсь до заїзду, по противній стороні торговиці вигинув гурток шляхти, головно жінок і дітий. Всі вони йшли до заїзду, бо там стояли їх повозки. Скоро лиш візникам хтось дав знати, що пани вже йдуть, вони повиїздили на торговицю. Вірменин станув за гуртком жидів, що стовпилися коло повозок і призиралися панам.

— Держиться добре, — шепнув, глянувши на Девятницьку. — Не диво, що злакомився, хоч вона вдова і без маєтку.

Сіла в коляску перша. За нею два молодці. Вірменин раптом поступив вперед, так що потрутив якогось жида, що той аж скрикнув. Вірменин станув перед самою коляскою. Ось-ось не вихопилося з його уст „діти мої!" Пані замітила сей наглий приступ Вірменина. Глянула на сего здивована.

— Чи той бородатий що від нас хоче? — спитала синів. Але Вірменин, як скоро висунувся вперед, таксамо скоро подався взад і щез за гуртком жидів. Зітхнув глубоко. По його бороді покотилися слези.

— Ілько чув питанне пані, звернене до дітий.

— Він не до паничів, — сказав, затинаючи коні. — Він до пані. Мабуть хотів сказати, що навідаєся до пана, та змїркував, що тут при людях не ялося.

— Хто він і чому не ялося?

— То вірменський купець. Я з ним балакав у шинку. Казав, що торгував з нашим паном, з небіщиком, та ще щось винен йому. Тепер дурний, журиться, кому віддати довг: пані, чи новому панови Пятник.

— Цікавий чоловік! Цікавий, бо зголошуєся з довгом, про котрий ніхто не знає; ще цікавійший тим, що винен небіжчикови, не небіжчик йому!... Заверни!

Ілько зупинив коні і завернув. Вірменина не було ані перед заїздом, ні в заїзді. Ніхто й не знав, куди повіявся.

* * *

Опришки, що спіймали були Пятницького, сподали його якомусь Татаринови за три пари сиричиних постолів. Татарин перепродав його турецькому купцеви, котрий взяв Пятницького на свою каторгу. Прикований до лавки і весла, шляхтич греб звиш десять років. Лише таке сильне тіло, як його, видержало так довго. Всі ті товариші недолі, яких він застав на лавках каторги, повимирали на його очах. Він був на каторзі найстарший. По десяти роках каторгу взяли ушкали. Одних товаришів Пятницького взяли на гребців до своєї галери ,других сподали, иншим предложили служити їм... Як добре будуть робити свою службу, то стануть товаришами панів ґалери. Всі вони радо згодилися на таке предложенне. Раз, життє морського розбійника було лекше, ніж життє прикованого на віки до весла; друге, неодин пустився би на такий промисел самохіть, коби лиш була нагода; третє, член розбійничої ватаги скорше міг знайти нагоду втечи, ніж прикований під помостом ґалери весляр.

Між тими, що приняли службу на ґалері ушкалів, був також Пятницький. Він скоро став рівнорядним товаришем ушкалів, бо другого такого сілачака як він і такого проворного вони між собою не мали. Вже й гаманець золота придбав, як їх спільник. Але, хоч як вірно служив отаманови і всім товаришам; хоч був правою рукою отамана і властителя ґалери, ніколи не міг знайти нагоди до втечі. Лише раз було так, що міг накивати пятами. Але саме тоді не хотів користати з нагоди. Хоч був на суші, хоч ушкали не пильнували його, хоч цілу ґалеру з всіма своїми товаришами із їх отаманом міг віддати в руки турецької влади, ще й дістати за се волю і добрий бакшиш, він доброхіть вернув на ґалеру...

Ушкали взяли корабель, що віз на торг до Царгороду невільників, забраних Татарами в часі походу Дорошенка до Галичини.. Були там бранці обого пола і ріжних станів. Увагу всіх звертала на себе дівчина, полонена Татарами в Камінці. То була донька купця, Німця оженившого з Полькою. Кождий, що глянув на неї, ковтав слинку. І Пятницький ковтав. Як заступник отамана, мав в кождій хвили до неї приступ. Загадав купити її. Ще не знав, кілько отаман за неї гадає заправити, чи призбиране ним золото вистане. І не знати, чи отаман звільнив би його зі служби; як не звільнить, чи позволив би задержати дівчину на ґалерії.

Чим більше добачував непоборимих труднощів, тим більше задурювався в дівчині. В розмовах з нею виявив їй, що він по неволи служить ушкалам, що думка втечи не покидає його. Сказав їй також, що промишляє, як би її видобути з ясиру. Говорив ласкаво і так сердечно, що вона набрала довіря до него. За кождим разом, коли прийшов до неї, питала, чи не вигадав що, щоби себе і її спасти.

— Коби я знала, — сказала раз, — що мій батько жиє, що не погиб тоді, коли Татари напали на наш дім!

— Яка тобі користь з того?! Не видобуде тебе звідси.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Клим Поліщук.

СТРАДНИЦЬКИЙ ШЛЯХ.

(Із записника з часів Великої Війни).

Літо. Спека і духота. Сонце горіло і палало, роспаливши все себо. Жовтовато-руді хмари порохнечі важко здіймалися в гору і повільно осідали на зелені верби над дорогою.

Наче прірвав роскрила пащу свою і випустила їх на широку бруковану дорогу і вони йшли без кінця і краю всі сірі і всі однакові. Ряди за рядами, валка за валкою сунули вони, гойдаючи і хвилюючи над собою зелізну щитину багнетів. Слідом за ними сунулися важкі гармати і під їх колісьми стогнала земля і зойкало каміння. Страшно...

Кріваві потвори танцювали і реготалися в сонячнім мареві над галицькими полями...

Хтось, десь, щось кричав. Хтось на щось, комусь кидав квітки червоні і білі, але вони падали на дорогу і зараз же були розтоптані важкими чобітьми.

Я йду серед їх синий і пригнічений і такий сірий, як і всі що йдуть поруч мене. Йду ногами, чужими наче. Мої жваві і прудкі ноги, якими я колись бігав в своєму дитинстві по зеленій луці за білими метеликами, десь загублені мною; нема нічого. Знесилений тугою, страшно самотній, з тяжкою нудьгою в серці бреду кудись. Куди — Не знаю я. Голова в жимернім чаду, а в ушах лунає щось таке, як відгомін далеких дзвонів.

Йдемо від Золочева*), коло якого декілька днів спочивали. Маленьке і чепурненьке, чистеньке й затишне місто було для нас тихим закутком короткого відпочинку після громів та бур карпатських.

Коли йшли містом, співали: „Чубарики чубчики ломали"... За містом затихли і стали йти мовчки. Сопли і хропли з утоми, важко совгали ногами, брязчали казанками, димили смердючою махоркою і, иноді, нехотячи, лаялися між собою, згадуючи свою маму.

Поруч мене, важко гупаючи ногами, важко міряє кроки взводний Чаленко, або, як його називали „ротний Голіят". Його особисті прекмети: гігантський зріст, чорно-жовтувате хінське лице і товста махорчана цигарка в зубах. Він утоми не знає ніколи, а через те йде собі спокійно і, навіть, балакає: „Ну й дівчата тут славні! Такі розумні і ласкаві! Майже кожда вміє трохи читати та писати. Ходиш отак якимсь дурнем серед них, а до того, ще й нежонатим. Щоб так міг, то оженився-б з якою небудь!"...

Я йду мовчки, бо знаю добре, що за настрій опанував ним і знаю також, що він хоч і великий, але плакати буде по дитячому, коли серце защимить. А зараз його серце якраз щиміло, бо зачарували його карі очі якоїсь Галичанки. Одначе, думав про себе, — ти говори, а я буду слухати.

І так сунулися валки за валками широкою і без кінця довгою дорогою...

Наш ротний „грішник Хананський", бородатий, рижий тамбовець — фельдфебель, суворо насупивши брови, йшов із заду і пильно стежив, щоб часами „какой чорт не вздумал отстать". В руках він волік здоровезного кия, якого при першій же нагоді, негайно пускав у „законное дійствіе"...

...Щось наче сниться, наче видиться, встає перед очима давно минуле і миле... Зелена лука, білі метелики, барвисті квіти, якісь дівчата, червоні вагони, безліч червоних вагонів... Всюи чедрвоно, аж темно... Кудись лечу, падаю і падаю без кінця...

Встаю мокрий весь; коли я падав у свою безодню, то Чаленко встиг мене своєчасно полити водою із своєї „баклали" і тим вернув до спільної подорожі широкою та довгою дорогою.

І який дурень видумав **долю?!** — Безглуздо вірити, що вона є! Не думаю, що як би вона була в дійсности, то щоб її подобалися оці безкінечні сірі валки стомлених і знесилених людей!

Чується команда: „Ложись!"

Звертаємо з дороги і падаємо важким камінням. Лежиш так тихо і непорушно, і хотів би так лежати довго-довго, щоб загасло сонце, зорі, прийшла чорна ніч і насталаб мовчазна тьма без пісень і звуків, без болю, снів і зітхань. Хочеться, щоб не було нічого, крім одного великого мовчання...

Чаленко шукає когось між земляками. Загортаючи нову цигарку, він говорить: „Шкода хлопця, як десь сам зоставсь. Як нарветься „грішник Ханаанський", так ще прибе, сякий-такий"... Мова йде про молодого жовнірика, якого недавно що „пригнали" сюди з новими „дополненнями". Гриця, — як звали жовнірика, — любила вся рота; був він такий милий, жартовливий, веселий співака і музика, тільки що слабосильний веьми. — Дивувалися, як такого кволого могли до війска взяти?...

Ось зявляється і Гриць. Ледве йде, весь мокрий від поту, дихає важко, як ковальський міх... Снопом звалився поруч мене і закрив свої чорні очі. Чаленко жавістливим поглядом довго дивиться на нього і каже: „Бідна дитина! Взяли сюди тай знущаються!"... Потім забирає його мішка і карабіна до себе. „Хоч трохи пособлю"... — каже.

Ввстали і знову йшли і йшли, ген аж до самої ночі. Світало вже, коли зупинилися коло якогось села. Ноги важкі, як олвом налиті, пороскидали як попало, голови поскладали на свої мішки і вмить заснули важким сном, як навіть мертві не можуть спати...

Встали на своїх розбитих ногах і, напившись із казанків задимленого чаю, знову кудись ішли — довго, довго... і так минали затьмарені спекою довгі дні і так проходили безпросвітні ночі... Минався сумний час, а валки за валками все сунули й сунули...

Пригадуються Ломжинські поля і кінець бою в „Мокрим лясє", де сталося так, що наші валки роспорошилися по полях і тоді кождий робив уже те, що сам хотів. А з лісу виходили Німці і, сміючись, гукали: „Русь! Зачекай трохи! Куди поспішаєшся так?..."

А ми знову бігли і бігли, як хто міг і хто куди хотів.

Палали будинки і білів, як велитенський ангел серед пожарища, старовинний кляштор. Бліді панянки ломили руки і молилися до Ченстоховської „Маткі Боскєй".

Богатьох нестало після „Мокрего Лясу", а решта очманіли, озвіріли наче. Ось і Чаленко по начальственному й вигукує: „Хлопці! Йдіть он туди, де мурована хата! Там мусить бути гарний пожиток!" Хлопці миттю кидаються туди і застають готові в дорогу вози на подвірю. Господар з родиною своєю стоять на колінах і, прощаючись з рідною оселею, крізь сльози співають пісню-молитву. Хлопці не зівають і в мить забирають корову від воза, виганяють з хліва свиней. Побожна і жалібна пісня вривається і чується крик обурення. Господар зачиняє ворота і, задихаючись, щось говорить.

Хтось вдарив його по голові. Під крик і проклони хлопці забирають свою зодбич і йдуть з двору. На майданах містечкових коло кляшторів нас стрівали ксьондзи з хрестами в руках. З їх очей котилися сльози і вони говорили щось про ласку неба і милосердя Ісуса...

Станція Малкино. Навколо горять поля, чорний дим стелеться по шпалах. Останній потяг з раненими. Люде задихаються в диму. Дось голосять жінки. Сапери здіймають рейки. Як навіжені пролетіли двохколіски гарматного парку; немає знарядів. З боку Німців сплеться залізний гряд... Ми — на поміч... Червоної, димової ночі вдарили контратакою. Земля стогнала під людськими ногами, ряди за рядами наступали вперед, але німецькі кулемети всіх позмітали...

Пригадую, як до мене прискочили двоє в зелізних касках і в обох були такі страшні зазубрені багнети. Втікати було нікуди, а боронитися також нічим; тільки й усього, що червоний хрестик на лівій руці. Один з них звернувся до мене і сказав: „Тут не стояти, а ходить нада, туда чи сюда"...

...Довго біг полем в напрямі зеленого саду, що стояв впереді і куди побігли наші. Під садом город засаджений капустою, голівки якої геть посічені кулеметними кулями. Де не де на білих головках капусти порозпливалися червоні плями свіжої людської крови. В саду безліч ранених. Чаленко, ранений в праву руку, бігає скрізь по саду і шукає Гриця. Бачили його тоді, як він наступав у першій лінії. „Грицю! Грицюню, братіку! Дитино моя, де ти?" — голосив Чаленко. Ось він вибіг із саду зі своєю скаліченою рукою і побіг просто в поля в напрямку німецьких шанців Невстигли й затримати його. Було видно, як він бігав по полю, де тепер німецькі санітари забирали ранених. Ось він нахилився до долу і був там з пів години. Потім підвівся, тримаючи на своїх плечах щось важке і сіре. Зігнувшись, він ішов помалу до саду і йому на зустріч вийшло два санітари. Але, ось, вже майже на половині одроги, він випустив свою ношу і, вимахнувши цілою рукою, впав горилиць. Санітари хотіли бігти до нього, але в той час в повітрі заговорили, заревли, застогнали шрапнелі і наш сад став поливатися зелізним дощем, а трава зелена закрасилася кровю.

До вечора була ще ціла вічність і богато з нас недіждалося ночі. Як зайшло сонце і стало сутеніти, ми, щасливіщі від инших, крадучись по злодійському, стали виходити із страшного саду...

Ішли і озиралися назад... Стовп чорного диму і хмари піску закрутилися передомною і я впав...

...Білі стіни шпиталю, милосердні сестри; за вікнами пожовкле листя дерев... Осінь на дворі... Першим пригадався мені отой зелений сад... Чаленко з Грицем... Де ви милі і прості душі?... Що з вами?... Як що вмерли, то де ваша могила?...

Потяглися червоні ешалони, без кінця і краю йдуть сірі валки за валками, проходять ряди за рядами... Минають ночі і дні, проходить тиждень за тижнем, місяць за місяцем і так цілі роки минають, а сірі ряди все йдуть і йдуть, а з ними йду і я.

Куди ми накінець прийдемо і де зупинимся на спочинок, — хто скаже?...

Коли вернемся назад і будемо ходити власними ногами по власних дорогах?...

Чи вернемся?...

М. Смільтен (Ліфляндія), 6. серпня, 1917 р.

*) Золочів — повітове місто Галичини.

ДОПИСІ

БЛУМФІЛД, Н. ДЖ.

Гостина Д-ра Назарука в українських студентів в Блумфілд, Н. Дж.

Др. Осип Назарук, представник Галицького Уряду на Канаду, звідав у вівторок, дня 31-го жовтня, українських студентів у Блумфілд, Н. Дж., де значне їх число студіює в гайскул, каледжу і духовнім виділі Блумфілдської Теольоґічної Семинарії. Його витяли у себе дуже щиро всі українські студенти з професором української літератури і історії, п. В. Кузівом і директором сеї школи, д-ром Генрим Дж. Вебером, а відтак цілу сю ґрупу з д-ром Назаруком на чолі відфотоґрафовано на сходах перед входом до гарного будинку сеї школи.

Після сего др. Назарук виголосив до студентів промову-виклад про політичний, економічний і культурний стан на Україні та про вплив війни на думки про образованнє молодежи. Він підносив факт, що українська молодь студіює за границею і набирається теоричного і практичного знання корисних наук і нових ідей, котрі на Україні дуже придадуться, бо там культурний рух дуже підупав через вивищеннє і так малої інтеліґенції. Україна буде потребувати богато нових сил з новими модерними і широкими поглядами, обзнакомлених з американським культурним життєм, з анґльо-саксонським розуміннєм життя.

В теперішню епоху обєднювання Азії та Европи в одну культурно-економічну цілість, означувану назвою Евроазією, український нарід яко пограничний чинник відіграє першорядну ролю. З його мовою можна вже нині переїхати таку саму кольосальну територію як з англійською; хто знає її, той переїде від Закарпатської України через Галичину, Україну, Сибір аж в Зелений Клин, що пару разів більший від цілої України і залюднений українськими кольоністами аж по Владивосток.

По скінченню відчиту д. Д. Лазар подякував д-рови Назарукови в імени студентів за його промову.

Ряд студентів завдавав прелеґентови запити до відчиту, і з них вивязувалася часто дуже цікава дискусія.

Після відчиту др. Назарук побув ще пару годин на балачці з учителями та студентами школи, розпитуючи про курси, життє в семинарії, дотеперішні переживання студентів і т. д. Богато цінних вияснень дав йому д. П. Кондий, суперінтендент баптиських місій в Канаді, Анґлієць з роду, котрий вчиться в блумфілдській колеґії української мови.

Кілька-годинний побут д-ра Назарука лишився в памяти студентів як незатерта подія.

Студент.

—o—

НЕНТИКОК, ПА.

Український сиротинець в околицях твердого угля.

До людей доброї волі в околицях твердого угля.

Слава Ісусу Христу!

До Вас земляки в околици твердого вугля удаємось з горячою, сердечною просьбою.

Жиємо поросикдані і більшими громадами в околицях Скрентон, Вилкс-Бери, Шамокин, Шенандоа, Газелтон і др., вже близько 50 літ і ту у нас початки організації нашої еміграції, бо перші церкви збудовано: Шенандоа, Кінґстон, Плимавт, Олифант, Шамокин, Мт. Кармель і др., ту засновано добродійні і асекураційні товариства Укр. Нар. Союз і найстарше братство в Шенандоа, єще 1884 р., а на жаль до тепер, крім церков нині вже величавих мурованих, крім бідних парохіяльних шкіл — нічого більше не маємо. Наші сусіди-робітники — Словаки, Поляки і др. мають великі народні інституції: шпиталі, сиротинці і добрі школи.

Ми народ чесний, жертволюбивий! Тисячі і тисячі долярів рік-річно висилаємо своїм братям до старого краю. Річ дуже поважна — діло милосердія — а про себе, про будучність своїх дітей мало дбаємо. А про ті наші безталанні сироти то лиш оден Господь Бог дбає.

Росходяться сиротята по великій Америці, по „пур гавзах", сходять густо-часто на бомів або шукають теплого кутика по польських, словацьких і американських, або у протестантських сиротинцях. Вони або страчені для нашої церкви і народности, або виходять яничарами-ворогами свого народу.

Дорогі Браття і Сестри!

В імя християнського милосердія кличемо до Вас: Порадьтеся! Запитайтеся свого серця і розуму — чи не час вже і нам бути людьми, чи не час вже і нам жити своїм життєм і виховувати грядуче поколінне, особливо наші бідні бездомні сироти для рідної церкви, для рідного народу? Доки будемо в комірни в чужих, часто навіть наших ворогів?

По громаадх церковних, по віддалених плейзах зійдіться на мітинґ, скличте віче, поговоріть, розважте розумно, а прийдете до переконання, що нам, в богатій околици твердого вугля, потреба конче народної інституції, пекуча потреба хоть би на разі маючого сиротинця для бідних сиріт, для тих безталанних діточок, котрих батьків сотками привалюють скали в глубоких майнах.

Браття Християне!

А ті наші бідні старі каліки, що лишили своє здоровлє в тяжкій праці в майнах, і окалічили — де вони притуляться? Чи підуть жебрати попід людські пороги? Не називалибисьмося людьми, якбисьмо не дали їм теплої страви і даху над головою.

Громада великий чоловік.

В околици твердого вугля ми мусимо мати свою рідну народну інституцію — свою хату для бідних сиріт і для немічних старців.

Боже нам поможи!

Вилкс-Бери, Па., 20. жовтня, 1922.

ЗА ПІДГОТОВЛЯЮЧИЙ КОМІТЕТ:

о. П. Понятишин, діец. Адміністратор, **о. М. Паздрій, Ів. Бойко, Григ. Русинко.** За секретаря **о. Нестор Дмитрів.**

По інформації удаватися і всякі письма засилати на адресу: **Rev. N. Dmytrow, 240 Center St., Nanticoke, Pa.**